

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιάννης Ρίτσος: *Αυτόπτης Μάρτυρας*

(Κ.Ν.Α. Γ' Λυκείου, σ. 54)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Η ποιητική συλλογή *Γραφή Τυφλού* στην οποία ανήκει το ποίημα γράφτηκε κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, εποχή “όπου οι άνθρωποι βλέπουν, αλλά δε μιλούν”. Να βρείτε παραδείγματα μέσα από το ποίημα που να αναδεικνύουν αυτό το στοιχείο.
2. Ποια χαρακτηριστικά της νεότερης ποίησης διακρίνετε στο ποίημα;
3. Μέσα από ποια στοιχεία του ποιήματος προβάλλεται ο κοινωνικός προσανατολισμός της ποίησης του Γιάννη Ρίτσου;

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Ποιοι στίχοι προσδιορίζουν την εποχή που γράφτηκε το ποίημα;
2. Να σχολιάσετε το λεξιλόγιο, το ύφος και τη μορφή του ποιήματος¹.
3. Πώς αποδίδεται ο χρόνος του ποιήματος;
4. Η μικρή ιστορία του ποιήματος κινείται σε δύο επίπεδα, το ατομικό και το κοινωνικό. Προσπαθήστε να τα εντοπίσετε.
5. Τι συμβολίζουν οι *διαρρήκτες* και ο *αυτόπτης μάρτυρας*; Ποια θέση έχουν στη δομή του ποιήματος;
6. Υποστηρίζεται ότι τα χαρακτηριστικά της ποιητικής του δημιουργού στη συλλογή όπου ανήκει το συγκεκριμένο ποίημα είναι η συμπύκνωση, η επιγραμματικότητα και η σύντομη πεζολογική έκφραση². Να προσπαθήσετε να βρείτε παραδείγματα που να επιβεβαιώνουν αυτή την άποψη.

---

¹ Υποστηρίζεται από τη Βόρνινγκ Α. στο *Αφιέρωμα στο Γιάννη Ρίτσο*, εκδ. Κέδρος, χ.χ., σ. 405, ότι το ποίημα αποτελεί έναν αφηγηματικό, εξομολογητικό μονόλογο.

² Καρβέλης Τ., “Γιάννη Ρίτσου, *Αυτόπτης Μάρτυρας*”, π. *Νεοελληνική Παιδεία*, τχ. 4, Χειμώνας 1986, σσ. 79-83.

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Ένας άνθρωπος, στο φως του φεγγαριού, βλέπει μια πράξη βίας και αδρανεύει περιμένοντας να αντιδράσουν οι άλλοι. Πώς ερμηνεύετε τη στάση του;
2. “Περίμενα πρώτα να φωνάζουνε οι άλλοι από δίπλα. Κανένας δε φώναζε”. Να σχολιάσετε τους παραπάνω στίχους.
3. Πώς συνδέεται, κατά τη γνώμη σας, η περιγραφή του παιδιού “που δεν προβιβάστηκε” με τη στάση του μάρτυρα;
4. Πώς ερμηνεύετε το στίχο: “Μέσα στον ύπνο μου μ’ έπιασε πονοκέφαλος απ’ το φεγγάρι”;
5. Με ποιον τρόπο παραπλανούν οι διαρρήκτες τον “αυτόπτη μάρτυρα”; Τι συμβολίζει η πράξη τους;
6. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, “η πόρτα” που παραβίασαν οι διαρρήκτες και τι αντιπροσωπεύουν τα αντικλείδια;
7. “Μπήκα στην κουζίνα να βάλω τα λουλούδια στο νερό”. Τι υποδηλώνει, κατά τη γνώμη σας, η παραλαβή των λουλουδιών από τον αυτόπτη μάρτυρα;
8. Στο τέλος του ποιήματος ο εξαγορασμένος πολίτης εγκαταλείπεται και οι διαρρήκτες φεύγουν ξαφνικά και αυθαίρετα, όπως ήρθαν³. Να σχολιάσετε το τέλος που δίνεται από το δημιουργό στο ποίημα και να εκφράσετε την άποψή σας για τον πολίτη που αδρανεύει μπροστά στους “εκτελεστές βίας”.⁴

2.4. Σχολιασμός αδιάκτου λογοτεχνικού κειμένου:

Χρ. Μίσσιος: Καλά, εσύ σκοτώθηκες νωρίς⁵

“Δεν ξέρω πώς, αλλά κάθε φορά που με στριμώχνουνε άγαρμπα, τίποτα δεν μπορώ να σκεφτώ από ήρωες και τα τέτοια, ούτε μπορώ να θυμηθώ κανένα επαναστατικό τραγούδι να το λέω από μέσα μου για να παίρνω θάρρος, τίποτα σου λέω, απλώς γυρίζω πίσω, γίνομαι ζανά πιτσιρικάς στο

³ Καρβέλης Τ., ό.π., σ. 83.

⁴ Ντόκος Θ., “Από τη βεβαιότητα στην αμφιβολία”, π. *Ελίτροχος*, τχ. 4-5, Χειμώνας 1994-95, σσ. 245-246.

⁵ Μίσσιος Χρ., *Καλά, εσύ σκοτώθηκες νωρίς*, εκδ. Γράμματα, Αθήνα 1985, σ. 41.

μαχαλά μας, φοβάμαι, αλλά κοιτώ και πώς να τους τη φέρω. Όποιος έχει περάσει από τέτοια κόλπα και λέει πως δε φοβάται, δε λέει απλώς ψέματα, είναι επικίνδυνος”.

(απόσπασμα)

Να συγκρίνετε τη στάση του ήρωα του παραπάνω αποσπάσματος με εκείνη του αφηγητή στον *Αυτόπτη Μάρτυρα*.⁶

Γ. Ιωάννου, *Εφήβων και μη*⁷

“Αμ δε! Μόλις σε λίγο έστησε το υπόγειο δίχτυ του ο λαβωμένος λαός, άρχισε τις συγκεκριμένες πράξεις αντίστασης. Άρχισε τα μικρά ή τα μεγάλα σαμποτάζ, δολιοφθορές όπως τις λέμε, άρχισε τις τιμωρίες προδοτών, άρχισε τη δημιουργία ελεύθερων περιοχών στα απάτητα βουνά μας. Όλες οι παρατάξεις των Ελλήνων, πλην των προδοτών -υπήρξαν, δυστυχώς, και μερικοί τέτοιοι- συναγωνίζονταν ποιος θα αντιτάξει αποτελεσματικότερη αντίσταση κατά του κατακτητή, που πήρε να γίνεται ολοένα και πιο βάρβαρος”

(απόσπασμα)

Να συγκρίνετε την αγωνιστικότητα που ανέπτυξε ο λαός κατά του κατακτητή, σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα, με τη στάση του *Αυτόπτη Μάρτυρα* την εποχή της δικτατορίας.

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Πώς εκφράζονται στο ποίημα τα συναισθήματα του αυτόπτη μάρτυρα;
2. Ποια στοιχεία του ποιήματος φανερώνουν την πολιτική κατάσταση που επικρατεί;
3. Γιατί θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε τη μικρή ιστορία του ποιήματος αλληγορική;

---

⁶ Ο αφηγητής του *Αυτόπτη Μάρτυρα* βρίσκει διέξοδο στο φόβο του με το να επιστρέφει στον εσωτερικό του χώρο και να αποκόβεται έτσι από τον ευρύτερο κοινωνικό.

⁷ Γ. Ιωάννου, *Εφήβων και μη*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1982, σ. 85.